

HANS FALADA

MALI ČOVEČE,
ŠTA SADA?

Prevod s nemačkog
Nikola Jordanov

■ Laguna ■

Naslov originala

Hans Fallada

KLEINER MANN – WAS NUN?

Copyright © Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin 2009

Translation copyright © za srpsko izdanje 2015, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

MALI ČOVEČE,
ŠTA SADA?

Sadržaj

PROLOG: BEZBRIŽNI	11
Pineberg saznaje nešto novo o Janjici i donosi krupnu odluku	13
Majka Meršel – gospodin Meršel – Karl Meršel: Pineberg upada u meršelski žrvanj	21
Noćni razgovor o ljubavi i novcu	31
PRVI DEO: GRADIĆ	39
Brak počinje sasvim pravilno svadbenim putovanjem, ali – treba li nam šerpa za dinstanje?	41
Pineberg se ponaša tajanstveno, a Janjica mora da rešava zagonetku.	46
Pinebergovi idu u pristupnu posetu, teku suze, a sat neprekidno otkucava.	54
Diže se veo misterije. Bergman i Klajnholc i zašto Pineberg ne sme da se oženi	59
Šta da jedemo? I ko s kim sme da igra? Moramo li sada da se venčamo?	68
Počinje šikana. U nevolji su nacista Lauterbah, demonski Šulc i tajni muž	74

Pristavljena je čorba od graška i napisano pismo, ali voda je suviše retka	81
Klajnholc zakera, Kube zakera, a zaposleni uzmiču. Od graška i dalje ništa	87
Pineberg ništa ne planira, ali ide na izlet na kojem privlači pažnju	95
Kako se Pineberg rve s anđelom i s Maricom Klajnholc i kako je ipak dockan	101
Gospodin Fridrihs, losos i gospodin Bergman, ali sve je uzalud: za Pineberga nema ništa	112
Stiže jedno pismo i Janjica s keceljom trči kroz grad da bi vrištala kod Klajnholca	120
DRUGI DEO: BERLIN	125
Gospođa Mija Pineberg ometa saobraćaj. Janjici je simpatična – ali sin joj štošta zamera. Ona objašnjava ko je Jahman	127
Jedan pravi francuski kneževski krevet, ali preskup. Jahman ne zna ni za kakvo radno mesto, a Janjica uči da moli	133
Jahman laže, gospođica Zemler laže, gospodin Leman laže, a laže i Pineberg, ali ipak dobija posao, a pride i oca	139
Pineberg ide kroz Mali Tirtgarten, boji se i ne može da se raduje	148
Kakav je čovek Kesler, kako Pineberg ne dopušta da prodaja propadne, a Hajlbut ga izvlači	152
O tri vrste prodavaca i koju vrstu voli gospodin zamenik šefa Jeneke, poziv na čaj	162
Pineberg prima platu, šikanira prodavca i postaje vlasnik jednog toaletnog stočića	165

Janjica prima gosta i stoji pred ogledalom.	
Cele večeri se ne govori o novcu	172
Bračni običaji Pinebergovih. Majka i sin. Jahman,	
kao i obično, spasilac.	179
Kesler otkriva tajnu i dobija šamar.	
Ali Pinebergovi ipak moraju da se sele.	191
Janjica traži, niko ne želi decu,	
hvata je nesvestica, ali to se isplati	196
Stan kao nikada ranije. Gospodin Putbreze	
vuče, a gospodin Jahman pomaže	202
Utvrdjivanje budžeta i manje mesa u ishrani.	
Pineberg ne razume svoju Janjicu	209
Namirisana jelka i majka dvoje dece.	
Hajlbut misli: vi ste hrabri. Jesmo li hrabri	220
Dečko mora da ruča, a Frida dobija lekciju	
upozorenja. Šta ako je više nikada ne vidim?	226
Premalo posuđa za pranje!	
Stvaranje maleckog. I Janjica će vrištati	235
Pineberg odlazi u posetu	
i prepušta se zavodljivosti golotinje	241
Šta Pineberg misli o kulturi nagog tela	
i šta povodom toga kaže gospoda Notnagel	246
Pineberga čašćavaju pivom, on ide da krade cveće	
i na kraju laže svoju Janjicu	255
Ugledna gospoda u ulozi očeva,	
a Janjica grli Putbrezea	261
Dečja kolica i dva neprijatna tipa.	
Kada se najkasnije isplaćuje dodatak za dojenje	273
April donosi strah, ali Hajlbut priskače u pomoć.	
Gde se deo Hajlbut? Hajlbut je nestao	286
Hapšenje Pineberga, a Jahman vidi duhove.	
Rum bez čaja	295

Neželjeni posetilac na noćenju.

Jahman otkriva dobar zdrav život 302

Jahmanovo otkriće i mali čovek kao kralj.

Mi smo zajedno! 306

Filmske priče i život. Ujka Knili

otima gospodina Jahmana. 315

Malecki je bolestan.

Šta mu je, mladi oče?. 319

Vata vam se na isto. Gospođica Fišer pred sudom

inkvizicije. Opet na belom hlebu, Pineberže! 328

Opet gospođa Mija. To su moji koferi!

Dolazi li policija? 333

Glumac Šliter i mladi čovek iz Ulice Aker

Sve je gotovo 340

EPILOG: SVE SE NASTAVLJA. 349

Krasti ili ne krasti drva? Janjica lepo zarađuje

i nalazi posao svom dečku 351

Muškarac u ženskoj ulozi. Dobra voda i slepi

malecki. Svađa zbog šest maraka 357

Zašto Pinebergovi ne stanuju tamo gde

stanuju. Foto-atelje Joahima Hajlbuta.

Leman je dobio otkaz! 363

Pineberg kao kamen spoticanja. Zaboravljeni puter

i policajac. Nijedna noć nije dovoljno mračna 375

Poseta automobilom u naselju. Dvoje čekaju u noći.

Janjica ne pristaje. 380

Grm među grmljem. I stara ljubav 387

Hronologija života i rada 391

Prolog

BEZBRIŽNI

*Pineberg saznaje nešto novo o Janjici
i donosi krupnu odluku*

Sada je četiri i pet. Pineberg je to upravo utvrdio. On, plavokosi mladić prijatnog izgleda, stoji pred kućom u Ulici Rotenbaum 24 i čeka.

Dakle, sada je četiri i pet, a Pineberg se dogovorio s Janjicom da se sastanu u petnaest do četiri. Pineberg sklanja džepni sat. Opet pogleda na tablu istaknutu na vratima kuće u Ulici Rotenbaum broj 24. Čita:

DR SEZAM
ginekolog

Radno vreme 9–12 i 14–18

Baš tako! A sada je četiri i pet. Ako pripalim još jednu cigaretu, Janjica će se, naravno, odmah pojaviti iza ugla. Dakle, bolje da to ne radim. Danas će ionako sve poskupeti.

I dalje stoji pred tablom. Ulica Rotenbaum ima samo jedan niz zgrada, a s one strane kolovoza, s one strane zelenog pojasa, s one strane keja, teče Štrela, ovde već lepo široka, blizu ušća u Istočno more. Odande piri svež povetarac, njišu se grane žbunja, a drveće pomalo šušti.

Tako vredi živeti, Pineberže. Taj Sezam sigurno ima sedam soba. Mora da debelo zarađuje. Biće da kiriju plaća... dvesta maraka? Trista maraka? Ah, koješta, nemam pojma. Četiri i deset!

Pineberg zavlaci ruku u džep, vadi cigaretu iz tabakere i pripaljuje je.

Iza ugla leprša Janjica u plisiranoj beloј suknji, s bluzom od sirove svile, bez šešira, rasute plave kose.

„Zdravo, dečko. Nisam mogla brže. Ljutiš se?“

„Taman posla. Samo, sada ćemo morati da beskraјno sedimo. Otkako te čekam, ušlo je najmanje trideset ljudi.“

„Ne idu svi kod doktora. Osim toga, zakazali smo prijem.“

„Vidiš da je dobro što smo zakazali!“

„Naravno da je dobro. Ti si uvek u pravu, dečko!“ I na stepeništu mu obuhvata glavu rukama i strasno ga ljubi. „Oh, bože, srećna sam što te opet imam, dečko. Seti se, prošlo je skoro četrnaest dana!“

„Da, Janjice“, odgovara on. „Ni ja više nisam zlovolјan.“

Vrata se otvaraju, a u polumračnom hodniku pred njima stoji neka bela utvara i laje: „Potvrda o zdravstvenom osiguranju!“

„Prvo nas pustite unutra“, kaže Pineberg i gura Janjicu pred sobom. „Uostalom, mi smo privatni pacijenti. Zakazao sam prijem. Zovem se Pineberg.“

Na reč 'privatni' utvara diže ruku i uključuje svetlost u hodniku. „Gospodin doktor dolazi odmah. Trenutak, molim. Molim, uđite tamo.“

Oni ulaze i put ih vodi pored drugih, poluotvorenih vrata. To je sigurno obična čekaonica i izgleda da u njoj sedi onih tridesetak osoba koje je Pineberg video da ulaze. Svi gledaju njih dvoje i diže se žagor negodovanja: „Pa, gde to ima!“ „Mi čekamo mnogo duže!“ „Zašto plaćamo zdravstveno osiguranje?!“ „Ti bogati neradnici nisu bolji od nas.“

Sestra staje na vrata. „Smirite se! Smetate gospodinu doktoru! Nije ono što mislite. Ovo je zet gospodina doktora sa suprugom. Zar ne?“

Polaskan time, Pineberg se smeška, a Janjica polazi ka drugim vratima. Za trenutak vlada tišina.

„Sada požurite!“, šapuće sestra i gura Pineberga pred sobom. „Ovi zdravstveno osigurani pacijenti su prostaci. Šta bi hteli za ono malo para koje isplaćuje kasa zdravstvenog osiguranja...“

Vrata se zatvaraju. Mladić i Janjica su u prostoriji okruženi crvenim plišom.

„To mu je sigurno privatni salon“, kaže Pineberg. „Kako ti se sviđa? Strašno je staromodan, rekao bih.“

„Osećala sam se grozno“, kaže Janjica. „I mi smo korisnici zdravstvenog osiguranja. A čuješ kako se o nama govori kod lekara.“

„Šta se uzbuđuješ?“, pita on. „To je tako. S nama malim ljudima rade šta hoće...“

„Ali baš me pogađa...“

Vrata se otvaraju i dolazi druga sestra. „Gospodin i gospođa Pineberg, molim? Gospodin doktor moli za trenutak strpljenja. Ako biste mi u međuvremenu dali lične podatke?“

„Izvolite“, kaže Pineberg i odmah sledi pitanje: „Koliko vam je godina?“

„Dvadeset tri.“

„Ime: Johanes.“

Posle kratke pauze: „Knjigovođa.“

I tečnije: „Uvek sam bio zdrav. Uobičajene dečje bolesti, inače ništa. Koliko znam, oboje smo zdravi.“

Opet pauza. „Da, majka je još živa. Ne, otac više nije. Ne mogu da kažem od čega je umro.“

Red je na Janjicu: „Dvadeset dve. Ema.“

Sada ona okleva. „Rođena Meršel. Uvek zdrava. Oba roditelja živa, oboje zdravi.“

„Dakle, samo još jedan trenutak. Gospodin doktor će odmah biti slobodan.“

„Čemu sve ovo“, gundā on pošto su se vrata opet zatvorila. „Ta mi samo...“

„Radije ne bi rekao: knjigovođa.“

„A ti bi radije prećutala ono 'rođena Meršel'!*“, smeje se on. „Ema Pineberg, zvana Janjica, rođena Meršel. Ema Pine...“

„Da si odmah prekinuo! Oh, bože, dečko, opet moram hitno da idem. Znaš li gde je to ovde?“

„Dakle, s tobom uvek ista priča! Umesto da si ranije...“

„Ali bila sam, dečko. Bila sam zaista. Još na pijaci kod gradske većnice. Za ceo jedan groš. Ali kad se uzbudim...“

„Onda, Janjice, strpi se još malo. Ako si zaista već...“

„Dečko, moram...“

„Molim lepo“, čuju jedan glas. Na vratima stoji doktor Sezam, čuveni doktor Sezam, za koga pola grada priča da je širokog srca, a neki čak kažu da je duševan. Kako god bilo, objavio je jednu popularnu brošuru o seksualnim problemima, pa je Pineberg zato skupio hrabrost da mu piše i zakaže prijem kod doktora za sebe i Janjicu.

Taj doktor Sezam stoji na vratima i kaže: „Molim lepo.“

Doktor Sezam u svom pisaćem stolu traži pismo. „Vi ste mi pisali, gospodine Pineberže. Još nećete decu, jer ste u stisci s novcem.“

„Da“, potvrđuje Pineberg i strašno je zbunjen.

„Malo se svucite“, kaže doktor Janjici i nastavlja. „A sada biste hteli da saznate za neku sasvim sigurnu zaštitu. Da, sasvim sigurnu...“

On se skeptično smeši iza naočara s pozlaćenim okvirom.

* Nem.: *Mörschel*, var. od *Mörser* – avan, stupa. (Prim. prev.)

„U vašoj knjizi“, kaže Pineberg, „čitao sam o onim pe-soarima...“

„Onim pesarima“*, ispravlja ga lekar. „Da, ali oni ne odgovaraju svakoj ženi. Osim toga, to uvek iziskuje dosta petlja-vine. Ako vam je žena vešta...“

On diže pogled ka njoj. Ona se delimično svukla, za početak je skinula bluzu i suknju. Stoji tamo visoka, vitkih dugih nogu.

„A sada pređimo tamo“, kaže lekar. „Zbog *ovoga* niste morali da skinete bluzu, mlada ženice.“

Janjica crveni kao bulka.

„No, sada neka ostane tu gde je. Udite ovamo. Trenutak, gospodine Pineberže.“

Oboje prelaze u susednu sobu. Pineberg se osvrće. Čak i uspravljen, doktor Sezam ne dopire do ramena „mladoj ženi-ci“. Pineberg opet zaključuje da ona izgleda divno, da je najlepša devojka na svetlu, najlepša uopšte. On radi u Duherovu, a ona ovde, u najboljem slučaju viđa je svakih četrnaest dana i zato se uvek iznova oduševljava, a apetit mu je bezgraničan.

U sobi pokraj sebe čuje tu i tamo kako lekar nešto poluglasno zapitkuje, neki instrument zveckao o ivicu posude, a on taj zvuk poznaje iz zubarske ordinacije i nije prijatan.

Najednom se trza, jer takav Janjičin glas još nije čuo – glasan je, gotovo vrisak i vrlo jasan: „Ne, ne, ne!“ I još jednom: „Ne!“ A onda sasvim tiho, no ipak ga čuje: „O, bože!“

Pineberg pravi tri koraka ka vratima – šta to bi? Šta bi moglo da bude? Već je slušao da su takvi lekari pravi varvari... Ali doktor Sezam sada opet govori, Pineberg ništa ne razume, a instrument ponovo zveckao.

A zatim dugačka tišina.

Leto je u punom jeku, sredina je jula, dan prepun sunčanog sjaja. Nebo je tamnoplavo, dve grane dopiru do prozora,

* Pesar – kontraceptivno sredstvo, dijafragma. (Prim. prev.)

njišu se na morskom vetru. Pinebergu pada na um jedna stara pesmica iz detinjstva:

„Piri vetre, duvaj vetre,
ali pazi moje dete!
Vetre piri, vetre duvaj,
dete pazi, dete čuvaj!“

Ljudi u čekaonici razgovaraju. Vreme im se odužilo. Eh, da su mi vaše brige. Vaše brige...

Ono dvoje izlaze. Pineberg uplašeno gleda Janjicu, oči su joj tako krupne, raširene od straha. Bleda je, ali mu se smeši, isprva zabrinuto, ali onda joj se osmeh razliva po celom licu, postaje sve širi i prosto cveta... Lekar stoji u uglu i pere ruke. Iskosa gleda Pineberga. Zatim žurno kaže: „Malo ste zakašnili s merama predostrožnosti, gospodine Pineberže. Ta vrata su zatvorena. Mislim da je već početak drugog meseca.“

Pinebergu ponestaje daha. Kao da je dobio udarac. Onda mu izleće: „Nemoguće, gospodine doktore! Toliko smo pazili! To je prosto nemoguće. Kaži sama, Janjice...“

„Dečko!“, kaže ona. „Dečko...“

„Tako je“, uverava ga doktor. „Greška je isključena. I verujete mi, gospodine Pineberže, dete je dobro za svaki brak.“

„Gospodine doktore“, kaže Pineberg, a usna mu drhti. „Gospodine doktore, ja mesečno zarađujem sto osamdeset maraka. Molim vas, gospodine doktore!“

Doktor Sezam izgleda užasno umoran. Dobro zna šta sada sledi, čuje to svakodnevno trideset puta.

„Ne“, kaže. „Ne. I ne pomišljajte da me molite za to. Uopšte ne dolazi u obzir. Oboje ste zdravi. A vaš prihod i nije tako loš. Nije – tako – loš.“

„Gospodine doktore!“, uzvraća Pineberg grozničavo.

Iza njega stoji Janjica i miluje ga po kosi. „Pusti, dečko, pusti! Ići će već nekako.“

„Ali to je nemoguće...“, provaljuje iz Pineberga – da bi onda zanemio. Bolničarka je ušla.

„Gospodina doktora zovu na telefon.“

„Vidite“, kaže lekar. „Pazite šta vam kažem, još ćete se radovati. I čim se dete rodi, dođite k meni. Onda ćemo se postarati za zaštitu. Ne uzdajte se u čuvanje. Dakle onda... hrabro, mlada ženo!“

Rukuje se s Janjicom.

„Hteo bih odmah...“, kaže Pineberg i vadi novčanik.

„Ah, da“, kaže doktor već na vratima i još jednom gleda oboje, procenjuje ih. „Pa, petnaest maraka, sestro.“

„Petnaest...“, oteže Pineberg i gleda u vrata. Doktor Sezam je već otišao. Polako i pipavo vadi jednu dvadeseticu, mršteći se posmatra kako sestra ispisuje priznanicu i uzima je.

Nabrano čelo postepeno mu se vedri. „Fond će mi ovo naknaditi, je li?“

Sestra gleda prvo njega, pa Janjicu. „Dijagnoza trudnoće, je li?“ Ne čeka na odgovor. „Neće. Osiguranje to ne refundira.“

„Hodi, Janjice!“, kaže on.

Polako silaze stepenicama. Na jednom odmorištu Janjica zastaje i dlanovima mu stiska šaku. „Ne budi tako tužan! Molim te, nemoj! Ići će već nekako.“

„Da, da“, potvrđuje on, duboko utonuo u misli.

Koračaju jednim delom Ulice Rotenbaum i skreću u Ulicu Majncer. Kuće su tu visoke, na ulicama je mnoštvo ljudi, prolaze kolone automobila, već se prodaju večernje novine, niko ne obraća pažnju na njih dvoje.

„Prihod nije tako loš, kaže, a onda mi od mojih sto osamdeset maraka uzima petnaest, kakav razbojnik!“

„Uspeću“, kaže Janjica. „Uspeću.“

„Ah, ti!“, uzvraća on.

Iz Ulice Majncer prelaze na Put krimpera*, gde najednom zavlada tišina.

Janjica kaže: „Sada mi je ponešto jasnije.“

„Šta?“, pita on.

„Ah, ništa, samo ona stalna jutarnja mučnina. I uopšte, što se tako čudno osećam...“

„Ali mora da si nešto primetila?“

„Uvek sam verovala da će proći. Ko odmah pomišlja na ovako nešto?“

„Možda se prevario.“

„Nije, verujem...“

„Molim te! Slušaj jedanput šta ti govorim! Ipak je moguće!?“

„Moguće? Moguće je sve!“

„Možda ćeš već sutra dobiti periodu. Ala ću mu onda napisati pismo!“ I tone u misli kako će nakititi to pismo.

S Puta krimpera skreću u Hebelovu ulicu, kroz koju oboje zamišljeno koračaju u letnje popodne. U toj ulici rastu lepi brestovi.

„Onda ću obavezno tražiti da mi vrati mojih petnaest maraka.“

Janjica ne odgovara. Oprezno gazi celom širinom cipela i vodi računa gde staje. Sve je toliko drukčije.

„Kuda zapravo idemo?“, pita on iznenada.

„Moram kući“, kaže Janjica. „Nisam rekla majci da ću ostati napolju.“

„Još i to!“, kaže on.

„Ne ljuti se, dečko“, moli ga ona. „Ali gledaću da opet siđem u pola devet. Kojim vozom putuješ?“

„Onim u pola deset.“

* Nem.: *Krümpers* – rezervista u pruskoj armiji u oslobodilačkim ratovima u 19. veku. (Prim. prev.)

„Onda ću te otpratiti na stanicu.“

„I to je sve“, kaže on. „Inače ništa. Kakav život.“

Ulica Litjen je u pravom radničkom kraju, uvek vrvi od dece, tu ne mogu ni da se rastanu kako valja.

„Ne primaj to toliko k srcu, dečko“, kaže ona i pruža mu ruku. „Ja ću se već snaći.“

„Da, da“, veli on i pokušava da se nasmeši. „Ti si pravi adut, Janjice, i odnećeš ceo pot.“

„Biću dole u pola devet. Sigurno.“

„A sada nema poljupca?“

„Ne smemo, zaista, odmah će da tračare. Hrabro. Samo hrabro!“

Gleda ga.

„U redu, Janjice“, kaže on. „Ni ti se ne sekiraj. Valjda će nekako izaći na dobro.“

„Naravno“, kaže ona. „Ne bojim se. Čao do večeras.“

Ona hitro grabi uz mračne stepenice, a svojim gradskim koferčetom lupka o gelender: klap – klap – klap.

Pineberg prati pogledom noge koje joj se belasaju. Janjica mu je nestala na tim prokletim stepenicama već sto hiljada puta.

„Janjice!“, brunda. „Janjice!“

„Da?“, pita ona odozgo i gleda preko ograde stepeništa.

„Samo časak!“, dovikuje on. Juri uz stepenice, stoji pred njom bez daha i hvata je za ramena. „Janjice“, kaže i guši se od uzbuđenja i zadihanosti. „Ema Meršel! Šta kažeš na to da se venčamo...?“

Majka Meršel – gospodin Meršel – Karl Meršel:

Pineberg upada u meršelski žrvanj

Janjica Meršel ne reče ništa, odvoji se od Pineberga i polagano sede na jedan stepenik. Noge su je odjednom izdale. Sada

je tu sedela i gledala svog momka. „O, bože!“, reče. „Kada bi to zaista učinio, dečko...!“

Oči su joj prosto blistale. Bile su to tamnoplave oči, osenčene zelenim; sada ih je ozario gotovo nestvaran sjaj.

Kao da u njoj istovremeno sjaje sve božićne jelke njenog života, pomisli Pineberg, i to ga tako ganu da se sav pomete.

„Dakle, sve je u redu, Janjice“, reče. „Uradićemo to. I što pre, važi?“

„Ali, dečko, ne moraš. Snaći ću se i ovako. No, u pravu si, bolje je da malecki ima oca.“

„Malecki“, ponovi Johanes Pineberg. „Tako je, malecki.“

On časkom učuta. Borio se sa sobom da li da Janjici kaže da prilikom ove prosidbe nije uopšte mislio na tog maleckog, već samo na to da mu je ove letnje večeri odista teško da tri sata čeka svoju devojkicu na ulici. Ali nije to rekao. Umesto toga ju je zamolio: „Ustani, Janjice. Stepjenik je sigurno jako prljav. Tvoja lepa bela suknja...“

„Mani suknju, ko je šiša! Šta nas briga za sve suknje ovog sveta. Tako sam srećna! Hanese! Dečko!“ Sada zaista skoči i obisnu mu se oko vrata. I kuća im je bila naklonjena; od dvadeset porodica koje su špartale gore-dole tim stepeništem posle pet po podne, kada su se domaćini vraćali kući, a sve domaćice žurile da donesu još neki zaboravljen sastojak jela, nije se pojavio niko. Ama baš niko.

Dok se Pineberg ne oslobodi i reče: „Ali sada sigurno možemo da se popnemo oboje – kao verenici. Hajdemo gore.“

Janjica se zamisli i upita: „Hoćeš odmah sa mnom? Nije li bolje da pripremim oca i majku, pošto oni o nama ne znaju ništa...?“

„Što možeš danas, ne ostavljaj za sutra“, primeti Pineberg, ne želeći da opet izađe na ulicu. „Uostalom, obradovaće se, zar ne?“

„Hm, da“, reče Janjica zamišljeno. „Majka hoće. Što se oca tiče, znaš, nemoj da te obeshrabri. On se rado šali na tuđ račun, ali ne misli zlo.“

„Shvatiću to na pravi način“, reče Pineberg.

Janjica otvori vrata. Malo predsoblje. Iza jednih, samo prislonjenih vrata odjeknu glas: „Ema, dolazi ovamo odmah!“

„Trenutak, majko“, doviknu joj Ema Meršel. „Samo da se izujem.“

Ona uze Pineberga podruku i uvede ga u sobicu s pogledom na dvorište, u kojoj su bila dva kreveta.

„Ostavi tu svoje stvari. Da, to je moj krevet, tu spavam. U drugom krevetu spava majka. Otac i Karl spavaju preko, u sobi. Sada dođi. Čekaj, tvoja kosa!“ Ona mu brzo prođe češljem kroz razbarušenu kosu.

Oboma im je lupalo srce. Ona ga uhvati za ruku i prođe še kroz predsoblje, gde otvoriše kuhinjska vrata. Kraj šporeta je stajala žena oblih savijenih leđa i pržila nešto u šerpi. Pineberg vide smeđu haljinu i veliku plavu kecelju.

Žena ne diže pogled. „Trkni brzo u podrum, Ema, i donesi brikete. Sto puta ponavljam Karlu...“

„Majko“, reče Ema. „Ovo je moj prijatelj Johanes Pineberg iz Duherova. Hoćemo da se venčamo.“

Žena za šporetom diže glavu. Bilo je to mrko lice, jakih usta, oštarih opasnih usta, lice vrlo svetlih, prodornih očiju i s deset hiljada bora. Jedna stara radnica.

Žena za trenutak oštro i zlobno odmeri Pineberga. Zatim se opet okrete svom omletu od krompira. „Glupa gusko“, reče. „Sad mi dovlačiš u kuću svoje švalere?! Idi po ugalj, žar mi se gasi.“

„Majko“, reče Janjica i pokuša da se nasmeje, „on stvarno želi da se udam za njega.“

„Idi po ugalj kad ti kažem, curo“, viknu žena i mahnu viljuškom.

„Majko...!“

Žena diže pogled i polako reče: „Još nisi u podrumu? Hoćeš li da ti opalim pljusku?!“

Janjica hitro stisnu šaku svom Pinebergu. Zatim uze jednu korpu i viknu što je vedrije mogla: „Odmah se vraćam!“ – i ulazna vrata se zalupiše.

Pineberg ostade napušten u kuhinji. Obazrivo pogleda gospođu Meršel, kao da bi već samim pogledom mogao da je razdraži, a onda se okrete ka prozoru. Videli su se samo plavo letnje nebo i nekoliko dimnjaka.

Gospođa Meršel gurnu šerpu u stranu i poče da barata oko ringli. Čuli su se jako klopavanje i zveka. Žaračem je preturala po žaru i pritom mrmljala preda se. Pineberg učtivo upita: „Kako molim...?“

Bile su to prve reči koje je izgovorio kod Meršelovih.

Bolje da ništa nije kazao, jer se žena okomi na njega kao orlušina. U jednoj ruci je držala žarač, u drugoj viljušku kojom je prevrtala omlet od krompira, ali mada je njima vitlala, to nije bilo tako strašno. Strašno joj je bilo lice, na kojem su se trzale i igrale sve bore, a još strašnije su bile njene surove i zle oči.

„Naumili ste da osramotite moju devojku!“, kreštalala je van sebe.

Pineberg ustuknu za jedan korak. „Ja hoću da se oženim Emom, gospođu Meršel!“, reče bojažljivo.

„Sigurno mislite da ne znam šta je posredi“, reče žena ne obazirući se na to. „Stojim ovde već dve nedelje i čekam. Mislim, reći će mi šta je, mislim uskoro će mi dovesti čoveka, sedim tu i čekam.“ Ona predahnu. „Moja Ema je dobra devojka, čoveče, nije neko vaše đubre. Uvek je bila vesela. Nikad mi nije uputila neku ružnu reč – a vi, hoćete li da je osramotite?“

„Ne, ne“, šapuće Pineberg uplašeno.

„Da! Da!“, vrišti gospođa Meršel. „Da! Da! Dve nedelje stojim tu i čekam da mi donese svoje binde na pranje – ništa! Kako ste joj to uradili, vi...?“ Pineberg ne zna šta da odgovori.

„Mi smo mladi ljudi“, kaže blago.

„Ah, vi“, nastavlja ona i dalje ljutito, „naveli ste moju devojkicu na to.“ Izenada ponovo tutnji: „Vi muški ste svinje, svi ste svinje, fuj!“

„Venčaćemo se čim završimo s papirima“, izjavljuje Pineberg.

Gospođa Meršel opet stoji kod šporeta. Dok masnoća cvrči, ona pita: „Šta ste vi, u stvari? Možete li uopšte da se oženite?“

„Ja sam knjigovođa. U preduzeću koje trguje žitom.“

„Dakle, službenik?“

„Da.“

„Radnik bi mi bio miliji. Koliko zarađujete?“

„Sto osamdeset maraka.“

„Po odbitku?“

„Ne, to se još oduzima.“

„Dobro je“, kaže žena, „nije suviše. Moja devojkica treba da ostane jednostavna.“ I ponovo je spopada zloba: „Ne zamišljajte da ćete uz nju dobiti nešto. Mi smo proleter. Kod nas toga nema. Samo malo veša koji je kupila sama sebi.“

„Ništa nije potrebno“, kaže Pineberg.

Žena se najednom opet razjaruje: „Ni vi nemate ništa. I ne ličite mi na nekog štedišu. Ako idete s ovakvim odelom, znači da vam ništa ne prečiće.“

Pineberg ne mora da prizna da ga je dobro procenila, jer se Janjica vraća s ugljem. Odlično je raspoložena. „Je l' te pojela, siroti moj dečko?“, pita. „Majka je kao čajnik, svagda prekupi.“

„Ne budi tako drska, coparo“, breca se stara. „Inače te čeka ona pljuska. Idite u spavaću sobu i sližite se. Hoću najpre da nasamo razgovaram s ocem.“

„Najzad“, kaže Janjica. „Jesi li već pitala mog suđenog da li voli omlet od krompira? Danas smo se verili.“

„Gubite se!“, kaže gospođa Meršel. „I da niste zatvorili vrata, zvirnuću koji put da ne pravite ludorije.“

Sedaju za mali sto, na bele stolice, jedno preko puta drugog.

„Majka je obična radnica“, kaže Janjica. „Gruba je, ali ne misli ništa loše.“

„Oh, i te kako“, kaže Pineberg i ceri se. „Razumeš, tvoja majka zna za ono što nam je doktor danas rekao.“

„Naravno da zna. Majka uvek sve zna. Mislim da si joj se dopao.“

„Pa, čuj, nisam stekao taj utisak.“

„Majka je takva. Navikla je da uvek grdi. Više ne obraćam pažnju na to.“

Neko vreme vlada tišina, njih dvoje sede kako se pristoji, jedno preko puta drugog, i drže šake na stočiću.

„Moramo da kupimo i burme“, kaže Pineberg zamišljeno.

„Oh, bože, da“, slaže se Janjica hitro. „Kaži brzo, koje više voliš, blistave ili bez sjaja.“

„Bez sjaja!“, odgovara on.

„I ja! I ja!“, uzvikuje ona. „Izgleda da nam se ukusi u svemu slažu, to je fino. Koliko će nas to koštati?“

„Ne znam ni ja. Trideset maraka?“

„Toliko?“

„Ako uzmemo zlatne?“

„Naravno da ćemo uzeti zlatne. Da vidimo, hajde da uzmemo meru.“

On joj se primiče. Uzimaju vlakno iz klupčeta konca. Teško je. Konac im se jednom urezuje u prst, a drugi put je suviše labav.

„Zagledanje ruku znači svađu“, kaže Janjica.

„Ali ja ih ne zagledam“, kaže on. „Ljubim ih. Ljubim tvoje ruke, Janjice.“

Prekida ih grubo kucanje o vrata koščatim zglavcima. „Vamo! Tu je otac!“

„Odmah“, kaže Janjica i oslobađa se njegovog zagrljaja. „Daj da se brzo doteramo. Otac večito prigovara.“

„Kakav je on čovek, tvoj otac?“

„Bože, odmah ćeš videti. Ali svejedno je. Ženiš se sa mnom, sa mnom i samo sa mnom, ne s mojim ocem ili majkom.“

„Ali uzimam te s maleckim.“

„S maleckim, da. Imaće nežne, nerazumne roditelje. Neće biti razumni ni frtalj sata...“

Za kuhinjskim stolom sedi jedan dugajlija u sivim pantalonama, sa sivim prslukom i pletenom košuljom, bez jakne i bez okovratnika. Noge su mu u papučama. Ima žuto, izbo-rano lice, sitne prodorne oči iza cvikera koji su skliznuli niz nos, sive brkove i gotovo sedu bradu.

Čovek čita *Folksstime*^{*}, ali sada, pošto su Pineberg i Ema ušli, spušta novine i posmatra mladića.

„Vi ste, dakle, mladić koji bi da se oženi mojom ćerkom? Milo mi je, sedite. Uzgred, valjalo bi da o tome dobrano razmislite.“

„Zašto?“, pita Pineberg.

I Janjica je opasala kecelju i pomaže majci. Gospođa Meršel ljutito kaže: „Gde li se opet zadržao onaj klippan? Ceo omlet će se užilaviti.“

„Radi prekovremeno“, kaže gospodin Meršel lakonski. I obraća se Pinebergu žmirkajući: „I vi koji put radite prekovremeno, zar ne?“

„Da“, kaže Pineberg. „Dosta često.“

^{*} *Volksstimme*, magdeburški dnevni list, osnovan 1890. kao organ SPD-a, zabranjen 1933. Obnovljen je 1945, a od 1947. do 1989. bio je glasilo Socijalističke partije (u NDR). Danas nezavisan natpartijski list grupe Bauer. (Prim. prev.)

„Ali vam to ne plaćaju?“

„Nažalost. Šef kaže...“

Gospodina Meršela ne zanima šta šef kaže. „Eto, zato bi mi bilo draže da se moja ćerka uda za radnika. Kad moj Karl radi prekovremeno, to mu se plaća.“

„Gospodin Klajnholtz kaže...“, počinje Pineberg iznova.

„Odavno znamo šta govore poslodavci, mladiću“, izjavljuje gospodin Meršel. „To nas ne zanima. Zanima nas šta rade. I kod vas postoji neki tarifni pravilnik, je l' da?“

„Verujem da postoji“, kaže Pineberg.

„Vera je stvar religije, radnik s tim nema veze. Sigurno postoji. I u njemu piše da se prekovremeni rad plaća. Zašto meni da dopadne zet kome to ne plaćaju?“

Pineberg sleže ramenima.

„Jer se vi službenici ne organizujete“, tumači mu stanje gospodin Meršel. „Niste povezani, nema kod vas solidarnosti. Zato vas vrte kako hoće.“

„I ja pripadam organizaciji“, kaže Pineberg zlovoljno. „Član sam sindikata.“

„Ema! Majko! Naš mladić je u sindikatu? Da ne poveruješ! Tako šik, a pripada sindikalnoj organizaciji!“ Dugajlija Meršel je sasvim nakrivio glavu i iskosa škiljio u svog budućeg zeta. „A kako se zove taj vaš sindikat, mladiću? Da čujemo!“

„Nemački sindikat službenika“, kaže Pineberg, iz časa u čas sve ljući.

Dugonja ne može da se uzdrži, krivi se od smeha. „DAG!* Majko, Ema, držite me, naš mladi prijatelj je naivčina, on to

* Nemačka skraćénica za taj sindikat (*Deutsche Angestellten-Gewerkschaft*), iskompromitovan kao slab, nesposoban i kukavički. (Prim. prev.)

zove sindikatom! Žuti savez, koji sedi na dve stolice. O, bože, deco, kakva smejurija...”

„E, dozvolite da vas ispravim“, kaže Pineberg besno. „Mi nismo žuti savez! Ne finansiraju nas poslodavci. Mi sami uplaćujemo članarinu našem savezu.“

„Za satrape! Za žute satrape! Pa, Ema, zbilja si izabrala pravog. Jednog ‘dagovca’. Pravog naivčinu!“

Pineberg pogledom traži Janjičinu pomoć, ali Janjica ga ne primećuje. Možda je oguglala, ali ako je ona oguglala, njemu je ovaj razgovor krajnje neprijatan.

„Službenici, slušao sam već mnogo toga o njima“, kaže Meršel. „Vi mislite da ste bolji od nas radnika.“

„Ja to ne mislim.“

„Mislite. A zašto mislite? Jer od svog poslodavca ne zahtevate da vam isplaćuje zaradu svake nedelje, nego za ceo mesec. Jer ne tražite naknadu za prekovremeni rad, jer dozvoljavate da krši tarifni ugovor na vašu štetu, jer nikada ne štrajkujete, jer ste uvek štrajkbreheri...”

„Nije u pitanju samo novac“, kaže Pineberg. „Mi razmišljamo drukčije od većine radnika, imamo druge potrebe...”

„Razmišljate drukčije“, kaže Meršel. „Ne razmišljate vi drukčije, mislite isto što i neki proleter...”

„Sumnjam“, protivi se Pineberg. „Ja, na primer...”

„Vi, na primer...”“, kaže Meršel, krajnje podmuklo žmiri i kezi se. „Vi ste, na primer, ipak uzeli predujam?”

„Kako?“, pita Pineberg zbunjeno. „Predujam...?”

„Dabome, predujam“, ceri se njegov sagovornik još jače. „Predujam, tu, kod Eme. Nije baš lepo, gospodine. Prava proleverska navika...”

„Ja...“, počinje Pineberg, crveni i jedva suzbija želju da zalupi vratima i prodere se: oh, skin’te mi se svi kol’ko vas ima...!